

© 2015 • 2(1) • bahar/spring

<http://ilefdergisi.org/2015/2/1/>

© 2015 • 2(1) • bahar/spring

ISSN: 2148-7219

Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi hakemli bir dergidir. Yılda iki kez, bahar (Mayıs) ve güz (Kasım) döneminde yayımlanan derginin dili Türkçe ve İngilizce'dir. Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Yazılardan kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

...

ILEF Journal is a refereed print journal published in Turkish and English twice a year by the Faculty of Communication of Ankara University. All views expressed in this journal are those of authors and do not necessarily represent the views of, and should not be attributed to the Faculty of Communication of Ankara University.

Editör/Editor

Tezcan Durna

Editör Yardımcıları/Assistant Editors

Jale Özata Dirlikyapan
Gülden Gürsoy Ataman
Ebru Akçay

Yayın Kurulu/Editorial Board

Abdülrezak Altun
Tezcan Durna
Çiler Dursun
Hâluk Geray
Jale Özata Dirlikyapan
Nurcan Törenli
Özgür Yaren

Danışma Kurulu/Advisory Board

Hasan Akbulut (İstanbul Üniversitesi)
Nilay Başok Yurdakul (Ege Üniversitesi)
Sema Becerikli (Ankara Üniversitesi)
Özden Cankaya (İstanbul Aydın Üniversitesi)
Yıldız Dilek Ertürk (İstanbul Üniversitesi)
Mine Gencil Bek (Ankara Üniversitesi)
Müjde Ker Dingçer (Ege Üniversitesi)
Ayla Okay (İstanbul Üniversitesi)
Nezih Orhon (Anadolu Üniversitesi)
Nilgün Tatal Cheviron (Galatasaray Üniversitesi)
Martin W. Bauer (London School of Economics)
Nikica Gilic (University of Zagreb)
Sanna Inthorn (University of East Anglia)
Scott Schaffer (University of Western Ontario)

Yabancı Dil Editörleri/Foreign Language Editors

Sylvia Renfro
Arezou Dilmanghani

Tasarım/Design

m. Sobacı

Sahibi-Sorumlu YİM/Owner and Executive Editor

S. Ruken Öztürk
Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi adına, Dekan
On behalf of the Faculty of Communication of Ankara University, Dean

Adres/Address

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Cebeci 06590 Ankara
editor@ilefdergisi.org
http://ilefdergisi.org

Baskı/Printing

Ankara Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü
İncitaşı Sokak No:10 Beşevler/Ankara
Tel: 0(312) 213 66 55

Baskı Tarihi/Publication Date

31/07/2015

İçindekiler/*Contents*

Tezcan Durna 5
Editörden/From the Editor...

Makaleler/*Articles*

Övünç Meriç 11
Nesrin Yazar
İmparatorluğu Sorunsallaştırmak:
#charliehebdo Saldırısı ve İslami Radikalizm
Problematizing the Empire:
#charliehebdo Attack and the Islamic Radicalism

Gülten Aslantürk 45
Hasan Turgut
8284 Vakası: Ekşi Sözlük'te
Cinsiyetçi Kamusallığın Yeniden Üretilmesi
The 8284 Case:
The Re-Production of Sexist Public Sphere in Ekşi Sözlük

Alev Aslan 77
Tarihin Arka Odasında "Kadın"
"Woman" in the *Tarihin Arka Odası*

Zeynep Saygın Sarbay 95
Çelik ve Çeliknaz'ın Reklam Kokan Aşkı:
Arçelik Reklamlarında Toplumsal Cinsiyet Rollerini
The Promotional Love of Çelik and Çeliknaz:
Gender Roles in Arçelik Commercial Films

Songül Demirel 115
Ceren Yegen
Tüketim, Postmodernizm ve Kapitalizm Örgüsü
Consumption, Postmodernism and the Pattern
of Capitalism

Deđini/Notes

- 139
Özgür Yaren Interview with Martin Jay on Violence, Fundamentalism and Free Speech
Martin Jay ile Şiddet, Köktendincilik ve İfade Özgürlüğü Üzerine Söyleşi
- 151
Zeynep Özarlan Yeni Medya Çalışmaları II. Ulusal Kongre Değerlendirmesi
Gülüm Şener Conference Review:
The 2nd National Congress of New Media Studies

Kitap Eleştirisi/Book Review

- 165
Hakan Yüksel *İletişim ve Emperyalizm:
Türkiye’de Telekomünikasyonun Ekonomi Politikği Üzerine*
*On İletişim ve Emperyalizm:
Türkiye’de Telekomünikasyonun Ekonomi Politikği*

Editörden...

Tezcan Durna

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi
Gazetecilik Bölümü

Şiddetle en içli dışlı olduğumuz, şiddetle konuşan muktedirlerin hiddetli bakışlarına en fazla maruz kaldığımız, her sokak başında kendini vatanını, milletini, liderini, “namusunu” korumakla yükümlü kılmış bazı insanların linçine maruz kalma riskiyle karşı karşıya bulunduğumuz tuhaf bir tarihsel dönem yaşıyoruz. Yaşadığımız felaketler, uğradığımız kazalar ise o kadar bağlamından kopuk şekilde tanımlanıp doğallaştırılıyor ki ufak bir azınlığın dışında herkes bu doğallaştırmayı sorgulamadan kabulleniyor. Yıldönümü gelen Soma katliamını muktedir, “madenciliğin fitratı” ile açıklamıştı; bu açıklamayı maalesef toplumun büyük bir kısmı benimsemiş görünmektedir. Yine bu süreçte muktedirin yaptığı üstten açıklamaların dışında, bu katliamda ölen insanların ailelerinin neler yaşadığını, katliamın sorumluları ile ilgili yürütülen davadan mağdur yakınlarının neler beklediğini istisnalar dışında basın ve yayın organları pek dile getirmedi.

Herkes şiddetten şikâyetçi; ebeveynler medya ve bilgisayar oyunlarının çocuklarına “etki”sinden şikâyetçi, denetleyici kuruluşlar yine medya içeriklerinin vasat izleyiciye “olumsuz etki”sinden şikâyetçi, emniyet yetki-

<http://ilefdergisi.org/2015/2/1/>

ilef dergisi · © 2015 · 2(1) · bahar/spring: 5-9

lileri “terör” eylemlerinden şikayetçi, ancak kimse hayatın tam da içindeki şiddetten, kendi içindeki şiddet potansiyelinden haberdar değil ya da bunu görmezden geliyor. Hâlbuki öyle patolojik bir modern çağda yaşıyoruz ki her an herkes bir şiddetin mağduru ya da faili olabilir. Ancak bu saptamayı analiz etmeye tek tek her şiddet ediminin/ olayının nedenlerini sorgulayarak mı yoksa içinde yaşadığımız toplumsal iktidar ilişkilerini, siyasal karmaşaları, hâkim kapitalist üretim ilişkilerinin yarattığı korkunç eşitsizliği derinden irdeleyerek mi başlamalıyız? Eğer birinci seçenikle başlarsak, bir şiddet, tecavüz, katliam eyleminin ardından faile ya da faillere ne yapılması gerektiği üzerine odaklanmaya başlayıp çağdışı bir uygulama olduğu çok açıkken, tecavüz failinin ya da faillerinin iğdiş edilmesi gereğini yeniden dile getirmeye ve kaldırılmasının üstünden yıllar geçmiş olmasına rağmen, idam cezasını yeniden tartışmaya başlayabiliriz.

Bu kaygılardan yola çıkarak *İLEF Dergisi*'nin üçüncü sayısının tema başlığını “Felaket Şiddet ve Medya” olarak belirlemiştik. Makale çağrısına çıktıktan sonra bu tema kapsamında bir sayı oluşturacak miktarda çalışma elimize ulaştı. Ancak gelen yazıların maalesef önemlice bir kısmı yayın değerlendirmeye sürecini tamamlayamadı. Elimize ulaşan çalışmalardan temaya uygun olan sadece bir makale yayın aşamasına gelebildi. Diğer makaleler ise belirlediğimiz temayla ilgili olmayan çalışmalardır. Bu nedenle bu sayımızda belirlediğimiz “Felaket Şiddet ve Medya” başlığını taşıyan tema ile çıkmak yerine karma bir sayı ile baskıya gitmeye karar verdik. Böylece bu sayımızda okuyucularımızın ilgisine beş bilimsel makale, bir söyleşi, bir konferans tanıtımı ve bir kitap eleştirisi sunuyoruz. Bu çalışmalarla ilgili tanıtıcı notlara geçmeden önce, değerli editör asistanlarımız Jale Özata Dirlikyapan, Gülden Gürsoy Ataman ve bu sayıda aramıza katılan Ebru Akçay başta olmak üzere, gönderdiğimiz makaleleri titizlikle okuyup yapıcı eleştirilerini bizimle paylaşan hakemlerimize teşekkür etmek isterim. Bu sayıda aramıza katılan yeni İngilizce dil editörümüz Arezou Dilmanghani, başından beri yanımızda olan Sylvia Renfro ve her zaman olduğu gibi dergimizin tasarımını özveriyle yapan Mehmet Sobacı'nın yanında, yazıların son okumalarını yapan fakültemiz araştırma görevlileri Selin Çelik, Kevser Akyol, Sevtap Demir, Çağrı Kaderoğlu Bulut ve Türker Şahin'e teşekkür ederiz.

Bu sayımızın ilk makalesi, Övünç Meriç ve Nesrin Yazar'a ait. Yazarlar, “İmparatorluğu Sorunsallaştırmak: #charliehebdo Saldırısı ve İslami Radikalizm” başlıklı makalelerinde, bu yılın ilk günlerinde Paris'teki Charlie Hebdo dergisine yapılan saldırı üzerinden Antonio Negri ve Michael Hardt'ın

kavramsallaştırdığı “İmparatorluk” kavramını İslami radikalizm çerçevesinde sorguluyorlar. Yazarlar, esas itibariyle çalışmalarında Negri ve Hardt’ın İmparatorluk’un karşısında konumlandıkları “Çokluk” kavramının üretici bileşenleri olarak tanımladıkları İslami radikalizmi ve onun söylemsel alt-yapısını, örnek olay olarak ele aldıkları Charlie Hebdo saldırısı düzleminde analiz ediyorlar. Analiz için saldırının düzenlendiği gün olan 7 Ocak tarihindeki 70 tweet ve 7 hashtag araştırma nesnesi olarak belirlenmiştir. Yazarların temel bulgusu, fundamentalist söylemin Negri ve Hardt’ın iddia ettiği gibi “çokluk”ün üretici bileşeni olmak bir yana İmparatorluk’un meşruiyet zeminini güçlendiren en temel öteki olarak karşımızda durduğudur. Yine yazarların önemli bulgularından bir diğeri de saldırıya verilen tepkiler Türkiye gündemi üzerinden okunduğunda, Twitter’da üretilen kullanıcı söylemlerinin, iktidar partisinin benimsediği İslami muhafazakâr ideolojiyi yeniden ürettiği yönündedir.

Gülten Aslantürk ve Hasan Turgut’un kaleme aldığı ikinci makale ise “8284 Vakası: Ekşi Sözlükte Cinsiyetçi Kamusalığın Yeniden Üretilmesi” başlığını taşıyor. Makalede Ekşi Sözlük’e 8 Mart 2013 Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla 8284 kadın sözlük yazarı alınmasıyla açılan başlıklar üzerinden cinsiyetçi söylem çözümlenmeye çalışılıyor. Yazarlar, yeni medya uzamındaki anonimlik sebebiyle, üretilen hiyerarşik cinsiyetçi söylemlerin kimler (hangi cinsiyet, ırk vs.) tarafından üretildiği belli olmadığından, post-feminist bir perspektiften erkek-kadın dikotomisine hapsolmemiş bir dilin icadına yönelik stratejilerin siber-feminizm açısından değerli olduğu savından hareket etmiş ve 8 Mart 2013–2 Mayıs 2013 tarihleri arasında konuyla ilgili açılan 403 başlık içerisinde *fallogosentrik* kamusalığı yeniden-ürettiği düşünülen başlıkları seçerek incelemişlerdir. Bu başlıklardan bazıları ise “Kadının Yetersiz/ Eksik Görülmesi”, “Normatif Kadın İmajı”, “Mizojini” ve “Kadının Erkek Karşısında ‘Nesne’ Olma Durumu”dur.

Alev Aslan’ın kaleme aldığı “Tarihin Arka Odasında ‘Kadın’” başlığını taşıyan üçüncü makalede ise tarih ve medya alanlarının bir araya gelmesiyle ortaya çıkan tarih odaklı televizyon programlarında, egemen toplumsal cinsiyet kodlarının nasıl yeniden inşa edildiği incelenmektedir. Yazar, çalışmasında “Televizyondaki tarih programlarında bir program sunucusu ve tarihçi olarak ‘kadın’ nasıl konumlandırılmaktadır? Bu konumlandırma bir bilim dalı olarak tarihle uğraşan kadının karşı karşıya kaldığı konumlandırma ile benzerlik taşımakta mıdır? “Kadın” geçmişte/ tarihte ve bugünde hangi kalıp yargılar içerisinde inşa edilmektedir? Bu inşa biçimi kadınların söylemsel dü-

zeyde hangi şiddet unsurlarıyla karşı karşıya kalmalarına yol açmaktadır?" gibi sorulara *Tarihin Arka Odası* adlı televizyon programının 2011, 2012 ve 2013 yıllarından seçilen on iki bölümünü inceleyerek yanıt bulmaya çalışıyor.

"Çelik ve Çeliknaz'ın Reklam Kokan Aşkı: Arçelik Reklamlarında Toplumsal Cinsiyet Rollerini" başlıklı dördüncü makalemizde yazar Zeynep Saygın Sarbay, Arçelik reklamlarında 2002 yılından bu yana yer alan Çelik ve 2012 yılında reklamlara dahil edilen Çeliknaz karakterleri arasında kurgulanan ilişki bağlamından yola çıkarak reklamlarda toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl yeniden üretildiğini inceliyor. Çalışması için Çelik ve kurgu gereği 2012 senesinde Çelik'in eşi olarak izleyiciye tanıtılan Çeliknaz'ı incelemek için 20 reklam filmi kullanan yazar, incelenen filmlerde toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkek olarak davranış biçimleri ve birbiriyle kurdukları evlilik ilişkisini dikkate alıyor. Yazar birer robot olmanın dışında reklam filmlerindeki karakterlerin temsil ettikleri farklı unsurları ortaya çıkarabilmek için biçimsel özelliklerinin yanı sıra kullandıkları sözcükleri, simgeleri, işaretleri birer gösterge olarak ele almış ve bu bağlamda çalışması için göstergebilimsel yöntemi kullanmıştır.

Sayımızın son yazısı, betimleyici bir çalışma. Songül Demirel ve Ceren Yegen, "Tüketim, Postmodernizm ve Kapitalizm Örgüsü" başlıklı makalelerinde, 1980'li yılların "tüketim toplumu"ndan günümüzün "tüketimci toplumu"na evrilirken ortaya çıkan değer ve algılardaki değişimi çözümlemeye çalışıyorlar. Yazarlar çalışmalarının kuramsal çerçevesini "kapitalizm ve postmodernizm" eleştirisinden yola çıkarak kuruyor ve tüketim olgusunu çözümlerken, medya, popüler kültür ve tüketim kültürü arasındaki ilişkiye odaklanıyorlar.

Dergimizin bu sayısında okurlarımızın ilgisine ayrıca bir söyleşi, bir konferans değerlendirmesi ve bir de kitap eleştirisi sunuyoruz. Söyleşiyi fakültemizin öğretim elemanlarından Özgür Yaren, şu sıralar misafir araştırmacı olarak bulunduğu California Üniversitesi Berkeley'den Martin Jay ile "şiddet, köktendincilik ve ifade özgürlüğü" üzerine gerçekleştirdi. Yaren söyleşiye yazdığı tanıtım metninde, meramını şu cümlelerle ifade ediyor: "İfade özgürlüğünün sistemli bir saldırı altında olduğu ülkemizde geliştirdiğimiz savunmacı refleksler sanırım Charlie Hebdo ve benzeri 'karikatür meselelerini' değerlendirmemizi etkiliyor. Belki bu konuda serinkanlı düşünenecek kadar kuru değil tuzumuz. Bu nedenle Martin Jay'in söyledikleri tartışmalı bulunabilir. Bununla birlikte ifade özgürlüğü ve mizah konusunda bir tür ahlaki kural öneren Jay'in moral konumunun tüm ifade özgürlüğü tartışmaları için yol gösterici olduğunu düşünüyorum."

Bu sayımız için Zeynep Özarslan ve Gülüm Şener, 26-27 Şubat 2015 tarihlerinde Alternatif Bilişim Derneği ile Kadir Has Üniversitesi'nin birlikte düzenlediği Yeni Medya Çalışmaları II. Ulusal Kongresi üzerine kapsamlı bir değerlendirme yazısı kaleme aldılar. Hakan Yüksel ise bu sayımız için ikinci baskısı Ekim 2014'te yapılan yine fakültemiz öğretim elemanlarından Funda Başaran Özdemir'in *İletişim ve Emperyalizm: Türkiye'de Telekomünikasyonun Ekonomi Politikası* adlı kitabı üzerine bir değerlendirme yazısı kaleme almıştır.

Akademik dergilerin okurları aynı zamanda potansiyel yazarlarıdır. Bütün okurlarımıza hem keyifli okumalar dileriz, hem de bundan sonraki sayılarımıza katkılarıyla güç vermelerini bekleriz.